

Az Országgyűlési Könyvtár története írásban és képen

2017 tavaszán új kiadvánnyal bővült az Országház Könyvkiadó gondozásában megjelenő *Országközi séták* című sorozat. Szeretném azonban eloszlatni a címadás sugallta tévképzeteket, recenzióm tárgya nem egy többkötetes összegzés, csupán egy nyolcvan oldalas, de megjelenésében reprezentatív, képekkel gazdagon illusztrált kis alakú könyvecske. A kötet témája az Országgyűlési Könyvtár jelene és múltja, célja pedig az Országház és a vele szimbiózisban lévő országgyűlési bibliotéka brandjének erősítése. Itt ugyanis jól látható brandépítés folyik, ami nem szorul különösebb magyarázatra, elég rátekinteni a kötet küllemére, képanyagára és összevetni azt más parlamenti intézmények kiadványaival és weboldalaival. Az Országgyűlési Könyvtár csakúgy, mint a sorozat korábbi kötetei – az *Országközi kalauz*, *Az Országház építéstörténete*, *Az Országközi falfestményei* – a széles olvasóközönséghez szóló ismeretterjesztő kiadvány, melynek tartalmát a Villám Judit által jegyzett közérthető szövegek és a főként Bencze-Kovács György, illetve Roberto Nencini munkáját dicsérő fotók harmonikus egysége határozza meg.

A kötet egyfelől rövid történeti áttekintést nyújt az Országgyűlési Könyvtár működéséről, bemutatja állományát, fontosabb különgyűjteményeit, könyvritkaságait, elektronikus adatbázisait, különféle szolgáltatásait, másfelől az intézménynek helyet adó épületrész építészeti kivitelezéséről is tájékoztat, különös tekintettel a szerkezeti megoldásokra, a későbbi átalakításokra, az anyaghasználatra, a berendezési tárgyakra, a díszítő elemek és a visszatérő motívumok sokféleségére.

A könyvtár alapításának pontos időpontjáról – amely az 1860-as évek végére tehető – valamelyest eltérően vélekednek a szakirodalomban, az azonban egészen bizonyos, hogy az intézmény 1870-ben kezdte meg tényleges működését, ugyanis ettől az évtől kezdve biztosítanak számára helyiséget, könyveket, valós költségvetést és személyzetet. Kezdetben, Pulszky Ferencnek köszönhetően a Magyar Nemzeti Múzeum épületének egyik szobája szolgált a könyvtár otthonául, ahonnan a bibliotéka először a Sándor utcai Luby-házba, azután az Ybl Miklós tervezte Képviselőházba költözött, és csak 1902-ben tette át székhelyét a Steindl Imre által tervezett Országház épületébe, ahol végre kifejezetten könyvtári célra kialakított tereket tudhatott magáénak.

Az alapítás óta eltelt mintegy másfélszáz év alatt nem csak a bibliotéka helye, de megnevezése is többször változott. Hívták az intézményt a Képviselőház Könyvtárának (megszakításokkal 1870 és 1943 között), Országközi Könyvtárnak (1918–1920), a Nemzetgyűlés Könyvtárának (1920–1926) – a második világháborút követően rövid ideig Nemzetgyűlési Könyvtárnak –, de a felsőház megalakulásától (1927) kezdve Országgyű-

lési Könyvtárnak is gyakorta nevezték és végül ez a névforma vált 1947-től az intézmény hivatalos megnevezésévé.

Kezdetben zárt intézményi könyvtárként a jogalkotást elősegítendő, a képviselői munkát volt hivatott szolgálni, de ahogy telt-múlt az idő, egyre csak szélesedett a külsős könyvtárhasználók köre, ugyanis – tekintettel a gyűjtemény jellegére – számos tudós és kutató kért beocsátást az intézménybe. A külsős könyvtárhasználók számának növekedése eredményeképp 1934-ben az úgynevezett „idegenek” már két különálló olvasótermet tudhattak magukénak.

1945-től egyre hosszabb nyitvatartással állt az olvasók rendelkezésére az intézmény, 1952-től pedig mindenki számára megnyitotta kapuit, miután nyilvános könyvtárrá avanszált. 1958-ban ismét jelentős változás következett be az Országgyűlési Könyvtár életében, mivel országos tudományos szakkönyvtárrá minősítették, majd ennek megfelelően gyűjtőköre is módosult. Kezdetben főként a történelmi, jogi, politikai, közgazdasági és filozófiai munkákat gyűjtötte, majd 1922-től a kötelepéldányokról szóló törvénynek köszönhetően jóformán minden társadalomtudományi dokumentumot megküldtek a könyvtárnak. A fennálló helyzet csak az 1951-es törvénymódosítást követően normalizálódott, ettől kezdve mindössze „a gyűjtőkörnek megfelelő válogatójoga van az intézménynek: az állam- és jogtudomány, a politikatudomány és a modern kori egyetemes történelem köréből.” Az 1958-as szakkönyvtárrá minősítés során valamelyest ez a szabályozás is módosult, ekkor ugyanis a jogtudományt, a politikatudományt és a jelenkori egyetemes történelmet teszik a könyvtár fő gyűjtőkörévé. Ezen tudományterületek vonatkozásában a magyarországi szakirodalmat azóta is teljességre törekvően, a külföldi publikációkat pedig válogató jelleggel gyűjti az intézmény. Mindezek mellett a magyar történelemre és az újkori egyetemes történelemre vonatkozó dokumentumokat, illetve a közgazdaságtan, a szociológia és a statisztika területén megjelenő munkákat válogatva gyűjti.

1975-től kezdődően újabb feladatok hárulnak a könyvtárra: országos jogi és politikai információs szakközponti szerepet is ellát, aminek köszönhetően technikai fejlesztésekre és a személyzet létszámának növelésére került sor. A folyóiratok gépesített feltárását is ekkor kezdik el, 1982-ben pedig már számítógépet használnak „az országban egyedülálló Világpolitikai Információk (VPI)” adatbázis építése során.

A könyvtár adatbázisai közül említésre méltók még a PressDok és a HunDok adatbázisok is. Előbbi 1989 óta a napi- és hetilapok, illetve a szakfolyóiratok cikkeit szemlézi, utóbbi 1991-től kezdődően a külföldi sajtó magyar vonatkozású cikkeinek forrásadatait és tartalmi összefoglalásait szolgáltatja. Később a PressDok és a HunDok összevonásából alakult ki a ma használatos egységes Sajtóadatbázis.

1958 és 1962 közt több különgyűjteményt is életre hívtak a könyvtárban. Elsőként a Magyar Tanácsköztársasági Különgyűjteményt (1958–1992), azután az ENSZ Letéti Gyűjteményt (1960) alakították ki, két évvel később pedig a Külföldi Parlamenti Gyűjteményt és a Magyar Parlamenti Gyűjteményt (1962) hozták létre a könyvtár meglévő állományából, melyekhez külön olvasótermek társultak.

A könyvtár legújabb különgyűjteménye, mely 2001 óta létezik, az Európai Unió Letéti Gyűjteménye, amely többek között az uniós intézmények által kiadott dokumentumokat, jogesetgyűjteményeket, szakkönyveket és az európai intézményekkel, illetve az európai joggal kapcsolatos folyóiratokat foglalja magában.

Számos hagyatéki kollekciónak is gazdagítja az Országgyűlési Könyvtár állományát. Ezek közül különösen figyelemre méltó Ghyczy Ignác (1799–1870) egykori országgyűlési kép-

viselő és híres könyvgyűjtő mintegy 14 500 kötetből álló, muzeális dokumentumokban gazdag gyűjteménye, de nem kevésbé érdekes Gyurkovits György (1780–1848) pozsonyi táblabíró, országgyűlési követ hagyatéka, vagy épp Pulszky Ágost (1846-1901) gyűjteménye sem, s hosszasan sorolhatnánk még a könyvtár birtokába került egyéb értékes hagyatékokat.

A Muzeális gyűjtemény közel 8000 művet foglal magában. Az egyes kötetek egészen sokszínű tartalommal bírnak, vannak közöttük jogi, politikai, államtudományi, országgyűlési, történeti, földrajzi, gazdasági, irodalmi, irodalomtudományi, hadtudományi kötetek. Jelentős részük 17–18. századi, de 16. századi munkák is találhatóak köztük, melyek túlnyomórészt a már említett Ghyczy-gyűjteményből származnak.

Amikor az Országgyűlési Könyvtár különgyűjteményeiről értekezünk, természetesen a Magyar és a Külföldi Parlamenti Gyűjteményről sem feledkezhetünk meg. Ezekben a különgyűjteményekben a Magyar és az Erdélyi Országgyűlés történeti dokumentumai, illetve más, főként európai parlamentek dokumentumai kutathatók. A Magyar Parlamenti Gyűjteményben egyaránt találhatóak kézírásos, latin nyelvű országgyűlési forrásdokumentumok, reformkori jegyzőkönyvek, naplók, zárszámadások, költségvetések, ügyrendek, név- és lakjegyzékek, házszabályok, országgyűlési almanachok, plenáris ülésekről szóló jegyzőkönyvek, és az országgyűléssel kapcsolatos muzeális kötetek is itt kerültek elhelyezésre.

A kötetben a Digitalizált Törvényhozási Tudástár projektekről (DTT1, DTT2) is olvashatunk. A nagyszabású DTT projekt első része több mint 5000 kötet, vagyis mintegy 2 millió oldal digitalizálását és online elérhetőségét tette lehetővé, főként az 1867 és az 1945 közti időszakra vonatkozó jogi, közigazgatási, történettudományi, nemzetpolitikai publikációk és az országgyűléssel foglalkozó szakirodalom vonatkozásában. A projektnek köszönhetően a történeti jogforrásállományok – a közlönyök és a döntvénytárak – jelentős részét is hozzáférhetővé tették a weben. A DTT projekt második részében pedig mintegy 150 ezer oldalnyi országgyűlési dokumentumot, illetve jelentős mennyiségű 1990 óta keletkezett országgyűlési irományt és bizottsági jegyzőkönyvet sikerült digitálisan nyilvánossá tenni.

A könyv vége felé az Országgyűlési Könyvtárnak helyet adó különleges országgházi épületrész kerül górcső alá. A bibliotéka enteriőrjének kialakításával foglalkozó fejezet a könyvtári szolgáltatások iránt kevésbé érdeklődő laikus olvasó számára is kimondottan érdekes lehet. Számos építészettörténeti kuriózumról esik benne szó, szinte mindent megtudhatunk a tervezési és építési folyamatokról, a későbbi átépítésekről, változtatásokról, a felhasznált anyagokról, sőt a díszítőelemekről és a motívumhasználatról is átfogó képet kaphatunk. A fejezet a Steindl Imre által tervezett óriási belmagassággal bíró gótikus stílusú nagy olvasótermet, az Országgház egyik legimpozánsabb terét helyezi középpontba, ezt szedi ízekre funkcionális és esztétikai értelemben.

Átépítésekről, rekonstrukciókról is szó esik a kötetben, ami korántsem véletlen. A könyvtár életében ugyanis igen meghatározó volt a 2012 májusa és 2014 márciusa közti időszak, hiszen az egy évig tartó előkészületi munka és az azt követő 9 hónapig tartó zárvatartás ideje alatt szinte teljes egészében megújult az Országgyűlési Könyvtár. 2014 tavaszára, a Kossuth tér rekonstrukciójával párhuzamosan folyó munkálatok során nemcsak a könyvtári terek, de a gyűjtemények és a rájuk épülő szolgáltatások is jelentősen korszerűsödtek.

Az Országgyűlési Könyvtár című kötet kiváló lehetőség a könyvtár iránt érdeklődő olvasó számára, hogy a lehető leggyorsabban, mégis megbízható forrásból tájékozódjon a könyvtár történetéről, állományáról, különgyűjteményeiről, szolgáltatásairól, s az Ország-ház épületéről. Mindazonáltal az is bátran kézbe veheti a kiadványt, aki korábban soha nem hallott a parlamentari bibliotékáról, a kötet ugyanis nem egy átlagos ismeretterjesztő mű, jóval több annál: tökéletes marketingeszköz, amely a professzionális fotóknak köszönhetően bárki számára érdekes lehet.

Egyébiránt a kötetben publikált gazdag fotóanyag egy része a rendszerváltozás előtti és utáni korszak vetületeként is értelmezhető. Míg a könyv első oldalain, többnyire precízen beállított fotókon, kosztümöt viselő decens hölgyek és öltönyt viselő úriemberek láthatók, amint fegyelmезetten könyvet vagy folyóiratot olvasnak, addig néhány oldallal később laptop és jegyzethalmok mögött kényelmesen ülő, ujjatlan pólót viselő laza egyetemistákat láthatunk, akik kimondottan otthonosan érzik magukat a könyvtár olvasótermében.

A vékony, de informatív, a vizualitás eszközeit előtérbe helyező – rengeteg fényképet közlő, ugyanakkor szakmai ismeretekben is gazdag kis könyv hatásos eszköze lehet a könyvtárról alkotott kép formálásának. A szakmailag lektorált albumszerű munka magyar és angol nyelven egyaránt kiadásra került, s mind tartalmát, mind kialakítását tekintve jól illeszkedik a sorozat korábban megjelent kötetei közé. Egyedüli negatívumként a rossz minőségű ragasztott kötés említhető meg, ezt leszámítva könyvészeti értelemben is értékes műről beszélhetünk, ezért ennek dacára is élmény kézbe venni a könyvet. Jó lenne valamikor az Ország-házi Séták sorozat példájából kiindulva a többi emblematikus hazai könyvtárról is hasonlóan igényes formában olvasni.

Villám Judit: *Az Országgyűlési Könyvtár* / Villám Judit. – Budapest : Országgyűlés Hivatala, 2017. – 77, [3] p. : ill. ; fotók ; 19 cm. – (Ország-házi séták / sorozatszerk. Kerekes Margit, ISSN 2416–1594)
Képjegyzék: p. [80.] Bibliogr.: p. 76.

Tóth Béla István

